

**Tystiolaeth ysgrifenedig a gyflwynwyd gan y
Coleg Brenhinol y Seiciatryddion yng Nghymru
i ymgynghoriad y Pwyllgor Iechyd, gofal cymdeithasol a chwaraeon
Cymru (awtistiaeth) Bil
Mis Medi 2018**

Mae Coleg Brenhinol y Seiciatryddion yn gorff meddygol proffesiynol sy'n gyfrifol am gefnogi Seiciatryddion drwy gydol eu gyrfa, o hyfforddiant i ymddeol, a gosod a chodi safonau seiciatreg yn y Deyrnas Unedig.

Nod y coleg yw gwella canlyniadau pobl â salwch meddwl, ac iechyd meddwl unigolion, eu teuluoedd a'u cymunedau.

Er mwyn cyflawni hyn, mae'r Coleg yn pennu safonau ac yn hyrwyddo rhagoriaeth mewn seiciatreg; arwain, cynrychioli a chefnogi seiciatryddion; yn gwella dealltwriaeth wyddonol salwch meddwl; gweithio gyda chleifion, gofalmwr a'u sefydliadau ac eiriolwyr ar eu cyfer. Yn genedlaethol ac yn rhyngwladol, mae gan y Coleg rôl hanfodol o ran cynrychioli arbenigedd y proffesiwn seiciatrig i lywodraethau ac asiantaethau eraill.

Am fwy o wybodaeth, cysylltwch â:

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Cyflwyniad

Mae Coleg Brenhinol y Seiciatryddion yng Nghymru yn croesawu'r cyfle i roi tystiolaeth ysgrifenedig bellach i Bwyllgor Iechyd, gofal cymdeithasol Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

Mae anhwylder sbectrwm awtistiaeth yn anhwylder cymhleth sy'n cyd-forbid, sy'n cyflwyno mewn ffordd wahanol i wahanol unigolion a grwpiau demograffig.

Mae anhwylder ar y sbectrwm awtistig ac anhwylderau niwrolegol eraill y bydd y ddeddfwriaeth arfaethedig yn effeithio arnynt yn rhan o amrywiaeth o arbenigeddau ar draws y coleg.

Rydym wedi ymgynghori â'n cyfadrannau ein hunain drwy gydol y broses o ddatblygu ein hymateb i'r ddeddfwriaeth arfaethedig.

- Cyfadrannau seiciatreg glasoed
- Cyfadrannau seiciatreg anableddeu deallusol.

Er eu bod yn gwbl gefnogol i'r angen i wella canlyniadau i bobl ag anhwylder ar y sbectrwm awtistig, mae ein haelodau yng Nghymru wedi mynegi pryder ynghylch ai deddfwriaeth fyddai'r cyfrwng mwyaf priodol i gyflawni'r uchelgeisiau a nodir yn y Bil. Byddem yn gofyn i'r Pwyllgor ystyried y canlynol:

- y dylai gwasanaethau fod yn seiliedig ar angen a bod yn canolbwyntio ar yr unigolyn a chanolbwyntio ar y plentyn;
- y potensial ar gyfer cyfraddau uwch o ddiagnosis anghywir neu amhriodol;
- yr angen i ystyried effaith rhaglenni gwaith presennol yng Nghymru sy'n ymwneud ag anhwylderau niwroddatblygiadol (nd) ac anhwylder sbectrwm awtistiaeth a'u gwerthuso;
- Goblygiadau posibl cyflwyno deddfwriaeth sy'n benodol i awtistiaeth; A bod
- ar hyn o bryd, nid oes digon o dystiolaeth i ddangos y byddai deddfwriaeth sy'n benodol i awtistiaeth yn gwella'r gwasanaethau a ddarperir eisoes ar draws GIG Cymru a Llywodraeth Leol ac y bydd yn arwain at welliannau yn y ddarpariaeth o gymorth i bobl ag awtistiaeth

Cefndir

Yn ogystal â chyflwyno ein barn ein hunain, rydym hefyd wedi gweithio gyda Cholegau Brenhinol ar draws y sector wrth ystyried y ddeddfwriaeth arfaethedig. Yn unol â hynny, rydym wedi cyd-gynhyrchu briff yn amlinellu ein safbwynt cyffredin mewn perthynas â'r ddeddfwriaeth arfaethedig, ynghyd â:

- Cydffederasiwn GIG Cymru,
- Coleg Brenhinol y therapyddion iaith a lleferydd,
- Coleg Brenhinol yr ymarferwyr cyffredinol,
- Coleg Brenhinol Pediatreg ac iechyd plant,
- Coleg Brenhinol y therapyddion galwedigaethol.

Egwyddorion cyffredinol y Bil awtistiaeth (Cymru) ac i ba raddau y bydd yn gwneud darpariaeth ar gyfer diwallu anghenion plant ac oedolion ag anhwylder sbectrwm awtistiaeth yng Nghymru ac yn cyflawni'r nod o ddiogelu a hyrwyddo eu hawliau;

Teimlwn ei bod yn bwysig i'r Pwyllgor ystyried profiad o rannau eraill o'r DU o ran cyflwyno deddfwriaeth anhwylder sbectrwm awtistiaeth.

Mae tystiolaeth o'r Deddfau awtistiaeth yn Lloegr (2009) a Gogledd Iwerddon (2011) yn awgrymu nad yw deddfwriaeth yn arwain at ganlyniadau gwell i bobl ag anhwylder sbectrwm awtistiaeth. Tra yn yr Alban, methodd Bil awtistiaeth (yr Alban) yn ystod cam cyntaf y broses graffu seneddol (2011).

Byddem yn gofyn i'r Pwyllgor ystyried y briff manwl ar y cyd a gynhyrchwyd gyda Chyddfederasiwn y GIG a'r Colegau Brenhinol o bob rhan o'r sector sy'n edrych yn benodol ar y mater hwn. Bil awtistiaeth (Cymru): golwg ar strategaethau a deddfwriaeth awtistiaeth yn Lloegr, Gogledd Iwerddon a'r Alban.

Rydym wedi amlygu ychydig o ystyriaethau o'r briff hwn.

o adroddiad Cymdeithas Genedlaethol Awtistiaeth, mae push for Action (2013) yn canolbwyntio ar weithredu Deddf awtistiaeth (2009) yn Lloegr, yn dod i'r casgliad er bod y strategaeth wedi llwyddo i sefydlu'r conglfeini ar gyfer cynllunio a chomisiynu'n well gwasanaethau, "ar y cyfan, mae oedolion ag awtistiaeth a'u teuluoedd yn dal i aros am y cymorth sydd ei angen arnynt".

o wrth ystyried y Ddeddf Awtistiaeth (2009) yn Lloegr, dywedodd y prosiect awtistiaeth Cenedlaethol ymhellach fod "bron i ddegawd ar anghenion pobl awtistig yn dal heb ei fodloni ac nad yw'r difidend economaidd disgwylidig erioed wedi cael ei wireddu".

o Yng Ngogledd Iwerddon Canfu'r adroddiad diweddaraf gan yr adran iechyd, gwasanaethau cymdeithasol a diogelwch cyhoeddus ar weithredu'r ddeddfwriaeth nad oedd hi'n bosibl ar hyn o bryd i warantu ymyrraeth gynnar fel yr amlinellwyd yn y strategaeth awtistiaeth heb gyllid Yn ychwanegol at ddatblygu gwasanaethau asesu penodol i awtistiaeth ymhellach, ac ymestyn y portffolio o gymorth sydd ar gael i deuluoedd "

o craffu Seneddol ar y ddeddfwriaeth awtistiaeth arfaethedig yn yr Alban, ystyriodd a fyddai'r ddeddfwriaeth arfaethedig yn arwain at welliannau mewn gwasanaethau heb arian ychwanegol sylweddol ar gyfer staff ac adnoddau. Roedd craffu ar y ddeddfwriaeth hefyd yn ystyried a fyddai deddfwriaeth sy'n benodol i awtistiaeth yn creu system ddwy haen o strategaethau lle gwelir bod gan strategaethau a nodir mewn deddfwriaeth "fwy o ddannedd". Nodwyd y rhain fel materion allweddol yn argymhelliad y Pwyllgor na ddylid cefnogi egwyddorion cyffredinol y ddeddfwriaeth arfaethedig.

Yng Nghymru, mae nifer o gynlluniau ar hyn o bryd sydd â'r nod o wella gwasanaethau i bobl ag anhwylder sbectrwm awtistiaeth yng Nghymru. Byddem yn argymhell bod y mentrau hyn yn cael eu hasesu gan eu bod ar gam cynnar yn eu datblygiad.

o Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yn gosod dyletswydd ar gyrff cyhoeddus i asesu a mynd i'r afael ag anghenion unigolion. Mae byrddau partneriaeth rhanbarthol a sefydlwyd o dan y Ddeddf yn gyfrifol am sicrhau bod gwasanaethau gofal a chymorth integredig ar gael i ddiwallu anghenion pobl yn eu hardal. Mae awtistiaeth wedi cael ei nodi fel un o'i feysydd blaenoriaeth ar gyfer integreiddio (Llywodraeth Cymru, 2016 a Llywodraeth Cymru, 2018). Deallwn y bydd cod ymarfer ar ddarparu gwasanaethau awtistiaeth yn cael ei gyhoeddi o dan y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant yn 2019.

o O dan y rhaglen law yn llaw at blant a phobl ifanc, a lanswyd ym mis Chwefror 2015, cafwyd buddsoddiad sylweddol mewn gwasanaethau niwro-ddatblygol. Mae llwybrau a safonau diagnostig Cenedlaethol ar gyfer plant a phobl ifanc

bellach ar waith ac yn cael eu mabwysiadu gan bob Bwrdd Iechyd. Mae safon amser aros newydd o 26 wythnos o atgyfeiriad i apwyntiad asesiad cyntaf hefyd wedi'i chyflwyno (Llywodraeth Cymru, 2018).

o Sefydlwyd y gwasanaeth awtistiaeth integredig cenedlaethol yn ddiweddar gyda'r nod o greu cefnogaeth gyson i bobl ag anhwylder sbectrwm awtistiaeth ledled Cymru. Mae adroddiad gwerthuso interim gydag argymhellion wedi'i gyhoeddi ac mae'r adroddiad gwerthuso llawn wedi'i drefnu ar gyfer mis Ionawr 2019 (Dr Duncan Holtom a Dr Sarah Lloyd Jones, 2018).

o Deddf anghenion dysgu ychwanegol a Thriwlynlys Addysg (Cymru) 2018 wedi cael Cydsyniad Brenhinol yn ddiweddar a bydd y gweithredu'n dechrau yn 2020. Gobeithir y bydd y system newydd yn dod â manteision pendant i blant a phobl ifanc sydd ag anhwylder sbectrwm awtistiaeth drwy helpu i nodi anghenion dysgu ychwanegol yn gynnar ac ymyrryd yn effeithiol i gefnogi'r anghenion hyn drwy gydol addysg plentyn a pherson ifanc.

Canlyniadau anfwriadol yn deillio o'r ddeddfwriaeth arfaethedig

Fel yr amlygwyd yn y pwynt cyflwyno, mae anhwylder ar y sbectrwm awtistig yn gyflwr cymhleth sy'n codi'n wahanol mewn gwahanol unigolion, yn rhannol pam ei bod yn anodd ei ddiagnosisio. Ni fydd anghenion dau berson yr un fath. Yn yr un modd, mae llawer o blant â chyflyrau niwroddatblygiadol eraill megis ADHD nad ydynt o bosibl yn bodloni'r meini prawf ar gyfer diagnosis, ond cyfanswm eu hanawsterau yw'r hyn sy'n creu'r nam ac yn effeithio ar ansawdd bywyd.

Credwn y dylai cymorth a thriniaeth gael eu teilwra drwy anghenion yr unigolyn drwy lunio sy'n seiliedig ar ddealltwriaeth amlfactorol o bob achos, nid drwy ei ddiagnosisio ac ni chaiff ei ragnodi drwy ddeddfwriaeth.

Credwn na fydd deddfwriaeth awtistiaeth o reidrwydd yn ysgogi arfer da a gallai arwain at ymdrech i gael cyfraddau diagnosis uwch yn hytrach na chanolbwyntio ar ddiwallu anghenion yr unigolyn. Bydd yr angen am ddiagnosisio i wthio am adnoddau ond yn cynyddu cyfraddau diagnosisio yn artiffisial am y rhesymau anghywir.

Byddem yn cytuno â Choleg Brenhinol y therapyddion iaith a lleferydd, fod datblygu'r llwybr niwroddatblygiadol i Gymru gyfan, sydd wedi canolbwyntio ar angen yn hytrach na diagnosis yn unig, wedi helpu cefnogi symudiad tuag at asesu mwy priodol a ymyrraeth ar gyfer unigolion. Mae hyn wedi bod yn arbennig o fuddiol i bobl sy'n agored i niwed, er enghraifft, y rheini ag ADHD neu'r rhai sy'n cyrraedd y trothwy ar gyfer diagnosis er mwyn sicrhau eu bod hwy a'u teuluoedd hefyd yn gallu manteisio ar wasanaethau teg a phriodol, er nad ydynt o reidrwydd yn bodloni y meini prawf ar gyfer awtistiaeth a fyddai'n ofynnol o dan y Bil arfaethedig.

Rhwystrau posibl i weithredu'r darpariaethau ac a yw'r ddeddfwriaeth arfaethedig yn eu hystyried

Pryderwn y byddai'r pwysau ariannol a'r heriau sylweddol sy'n gysylltiedig â recriwtio ac addysg i alluogi timau amlddisgyblaethol i ddarparu gwasanaethau fel y'u rhagwelwyd gan y ddeddfwriaeth arfaethedig yn ei gwneud yn anodd sicrhau Gweithredu. Byddai'r newidiadau i'r targedau amseroedd aros fel y'u rhagwelwyd gan y ddeddfwriaeth arfaethedig hefyd yn cael effaith sylweddol ar gapasiti yn erbyn yr adnodd presennol ar gyfer timau amlddisgyblaethol.

Byddem hefyd yn ailddatgan canfyddiadau'r gwaith craffu Seneddol ar y ddeddfwriaeth awtistiaeth arfaethedig yn yr Alban yn 2010. Teimlai'r Pwyllgor y byddai sefydliadau'r GIG ac awdurdodau lleol yn wynebu costau sylweddol yn gysylltiedig â'r prosesau ailstrwythuro y byddai angen eu gweithredu ar draws yr Alban er mwyn i'r mesurau gorfodi angenrheidiol gael effaith. Effaith cynnig o'r fath fyddai rhoi mwy o alw ar wasanaethau eraill a oedd eisoes yn gweithio yn ôl capasiti neu'n agos at ei gapasiti. Yng ngoleuni'r pryderon hyn, methodd y ddeddfwriaeth arfaethedig yng ngham cyntaf y broses graffu seneddol ym mis Ionawr 2011.

Yn olaf, rydym yn pryderu y gallai deddfwriaeth sy'n benodol i anabledd arwain at bobl ag anhwylderau niwroddatblygiadol eraill a heriau o ran cael gwasanaethau anghyfartal. Gallai hefyd arwain at gynnydd yn nifer y galwadau am gyflwyno deddfwriaeth benodol ar gyfer cyflyrau eraill er mwyn sicrhau bod ganddynt yr un statws a darpariaeth.

Cyfeiriadau

[Welsh Government, June 2018. Autism Spectrum Disorder Strategic Action Plan](#)

[Welsh Government, March 2018. Evaluation of the Integrated Autism Service and Autistic Spectrum Disorder Strategic Action Plan. Interim Report.](#)

[Autism Act \(England\) 2009](#)

[Autism Act \(Northern Ireland\) 2011](#)

[The National Autistic Society, 2013. 'Push for Action campaign – Turning the Autism Act into action'](#)

[National Autism Project, January 2017. The Autism Dividend: Reaping the rewards of better investment.](#)

[Department for Health, Social Services and Public Safety of Northern Ireland, 2015. 'The Autism Strategy \(2013 – 2020\) Action Plan \(2013 – 2016\) Progress Report](#)

[The National Autistic Society, 2013. Push for Action campaign – Turning the Autism Act into action](#)

<http://www.senedd.assembly.wales/documents/s69972/AWB81%20Royal%20College%20of%20Speech%20and%20Language%20Therapists.pdf>

[NICE, Clinical guideline CG128. Published date: September 2011. Autism spectrum disorder in under 19s: recognition, referral and diagnosis](#)

[NICE, Clinical guideline CG142. Published date: June 2012. Autism spectrum disorder in adults: diagnosis and management.](#)